

Årsskrift 2017

Innehåll

Ordföranden har ordet	2
Almanacksbilder	3
Bryggör vi glömt - Blidö östra (ur Skärgårdsbåten 2010)	6
Österbåts pensionat (ur Rospiggen 1998)	10
Stora Borgö	12
Slakten på Gransäter	14
Solövägens invigning	16
Om hembygdsrörelsen i Sverige	17
Styrelsens verksamhetsberättelse	18
Styrelsens plan för 2017	22
Kontaktuppgifter	23

Webb: www.hembygd.se/blido

E-post: infobshf@gmail.com

Facebook: Blidö sockens hembygdsförening

Pris 50 kr

Ordföranden har ordet

2016 var ett intressant år för mig, med många fina möten, inte minst vid våra lördagsevenemang på Båtsmanstorp. I år passade vi också på att bjuda två av Antikrundans värderare, Anette Granlund och Lars Gundberg, på ett besök i Furusund, på Yxlan och Blidö. Karin Heissenberger, ordförande i Furusunds kulturförening, var med och guidade, förutom representanter från hembygdsföreningens styrelse. Vi åt middag på Blidö Hamnkrog och besöket avslutades med Barbara Hendricks konsert.

Ett annat fint minne är när Järfälla spelmän spelade vid torpet när vi hade "traktordag". Spelmännen lovde direkt att återkomma!

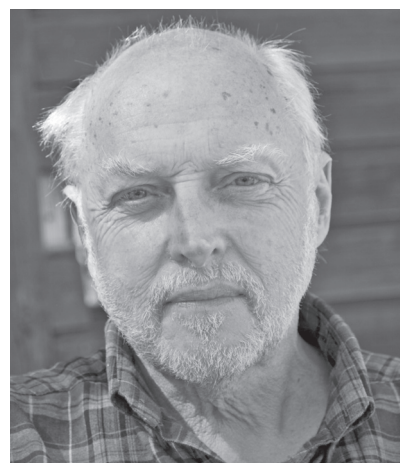
Det är ett tacksamt uppdrag att vara ordförande tillsammans med engagerade styrelseledamöter. Jag har fortsatt i Anders Sundbergs anda, att låta ledamöternas idéer komma till sin rätt. Det är vi tillsammans som får till verksamheten med hjälp av flera av våra medlemmar. Men vi behöver fler hjälpende händer som gör arbetet lättare för oss alla, så vill du vara med i sommar – hör av dig till mig.

Jag har tagit på mig uppgiften att lansera Sveriges Hembygdsförbunds databas Bygdeband (www.bygdeband.se) inom vår förening. Databasen innehåller hittills över 400 000 bilder och texter från landets hembygdsföreningar. Tanken är att vi tillsammans skall fylla på med information om vår bygd, som är lika med tidigare Blidö sockens område. Vi är fem personer som håller på att lära oss hur man sköter detta. Du som har något att berätta om bygden, eller har gamla foton, hör av dig till mig. (Kontaktuppgifter på sidan 23.)

Många spännande händelser ser vi fram emot under 2017. Vi har ett jubileum som ska firas, det är 175 år sedan den svenska folkskolan startade. Sveriges Hembygdsförbund är med och arrangerar utställningen *En sagolik skola* som visas på Waldemarsudde 11 mars – 21 maj.

Vår förening hoppas kunna hålla ett möte i Svartnö byskola som på ett utmärkt sätt visar hur det var att gå i skolan förr i tiden. Många av oss minns säkert mycket av det som visas i den här skolan.

Ett stort tack till alla medlemmar som stöttar vår verksamhet, utan er – ingen verksamhet. Tyvärr har medlemsantalet sjunkit de senaste åren. Därför gjorde vi ett värvningsutskick under senhösten, vilket resulterade i att vi åter är över 200 medlemmar. Men det är ändå en relativt låg siffra jämfört med andra hembygdsföreningar, om man tar hänsyn

Göte Lagerkvist ser tillbaka på ett innehållsrikt första år som ordförande.

till antalet invånare. Så hjälp oss att bli fler, vilket ger oss en större möjlighet att fortsätta våra projekt.

Ett projekt som är på gång är två nya "servicehus" vid sidan av Båtsmanstorp. Ett ska användas som utställningslokal med många av föremålen som tidigare fanns i torpet. Eftersom vi valt visa ett "levande" Båtsmanstorp i stället för ett museum behöver vi en ny lokal för att visa våra samlingar. Det andra huset är tänkt att bli en liten samlingslokal där vi kan ha möten och ordna servering. Önskemål om en bakugn finns också. Men först måste vi få till bygglov!

"Bevara Almvik" är ett projekt där jag som ordförande i Blidö Sockens Hembygdsförening har engagerat mig, tillsammans med Leif Josefsson, Blidö gårds byalag, Gunnel Blomqvist, Blidö Pensionärsförening och några engagerade privatpersoner som Bertil Karlsson, Hans Hoppe och Anita Bertilsson. Vi försöker påverka kyrkan att återlämna föreningsgården Almvik och Auroraängen till en ny stiftelse, i stället för att säljas till någon privatperson. Det hålls omkring 225 olika evenemang per år på Almvik, där höjdpunkterna är Julmarknad, Valborg, nationaldags- och midsommarfirande. Läs mer på: www.bevara-almvik.se.

Tack för förtroendet!
Göte Lagerkvist

Blidö sockens Hembygdsförening

Postadress: c/o Engström, Lagerviksvägen 3, 760 17 Blidö

E-post: infobshf@gmail.com

Webbplats: www.hembygd.se/blido, Facebook: Blidö sockens hembygdsförening

Medlemsavgift: enskild medlem 200 kronor, familj (två eller flera personer) 300 kronor.

Bankgiro: 344 – 5665. Swish nr 1232318707. Organisationsnummer 814400-8466.

Redaktör för årsskriften: Ingrid Jacobsson

Almanackan 2017 - bryggor och passagerarbåtar

Temat i årets almanacka från hembygdsföreningen är våra bryggor. För att få mer än bara bryggor var ambitionen att hitta bilder som innehöll de passagerarfartyg som trafikerade dessa bryggor, ibland flera olika fartyg vid samma brygga. Här visar vi ett urval av årets bilder. Vill du ha almanackan med alla bilder kan du beställa via mejl till infobshf@gmail.com eller ringa Göte Lagerkvist, 070-540 04 33. Pris 100 kr. Köp almanackan och stöd hembygdsföreningen! Vi tackar Gunnar Lefrell, Stiftelsen Skärgårdsbåten, för hjälp med faktatexter om bryggorna och fartygen.

Januari – Furusund

Ångfartyget Norrskar, alldeles nyss omdöpt från Sandhamns Express, har en sommar dag 1949 anläppt Furusund. Furusund blev tidigt en viktig brygga, redan på 1840-talet anlände de första ångbåtarna och blev därmed den första av alla Blidöbygdens bryggor. Den första enkla timrade bryggan måste ständigt repareras och förstoras för att kunna ta emot alla passagerarbåtar. I mitten av 1950-talet revs träbryggan, som förvandlades till betongbrygga på stenfylld kista. I stort sett är det denna brygga som fortfarande används.

Mars – Norrsund

Året var 1956 och bilfärjan Blidö hade nått Norrsund på Blidö. Ett nytt färjeläge hade byggts i omedelbar anslutning till Norrsunds ångbåtsbrygga, vilken syns bakom färjans akter. Ångbåtsbryggan hade vänthus, stort nästan som en mindre sportstuga. Vid färjeläget behövdes däremot inget vänthus, här inväntade man färjeavgången istället i sina bilar. Den idag helt nybyggda bryggan har fortfarande reguljär båttrafik vår-sommar-höst och fortfarande anlöper Blidösund varje sommarhelg även om de betydligt större färjorna har tagit hand om de flesta resenärerna.

Februari – Köpmanholm

Waxholmsbolagets "palatsångare" Norrtelje har gjort klart för tillägg vid Köpmanholms brygga sannolikt en lördagskväll i början av 1930-talet. Köpmanholm hade fått sina första reguljära ångbåtsförbindelser på 1880-talet men då hade bryggan en T-formad konstruktion. Den behölls en bit in på 1900-talet, då bryggan istället fick det utseende som bilden visar. På 1940-talet revs träbryggan, Köpmanholm fick vänthus och betongbrygga. År 2002 var det dags igen. Bryggans dåliga skick tvingade fram en avstängning. Först 2007 stod en helt ny brygga klar och Köpmanholms vägförening blev den nya huvudmannen.

April – Yxlö

Strax efter år 1900 anlöpdes Yxlö ångbåtsbrygga på Yxlans östra sida för första gången. Bryggan fick direkt många resenärer och de största ångbåtarna, bland andra Norrtelje, Rex och Storskär lade regelbundet till. När Yxlö brygga förlorade sin reguljärtrafik 1958 på grund av vikande trafikunderlag trodde alla att bryggan för evigt var förlorad. Men Yxlö byalag ville annat och fortsatte att underhålla den. Dagens brygga är visserligen betydligt mindre men räcker gott till för Blidösundsbolagets Sjögull/Sjöbris dagliga tillägg sommartid.

Maj - Vagnsunda

Ångfartyget Blidösund har efter ca tre timmars färd från Nybrokajen i Stockholm nått Vagnsunda södra brygga en sommardag 1945. Bryggan användes vid omstigning till färd mot Blidö östra. Vyn ut mot bryggan är alltså 1911 densamma. Ny brygga och nytt vänthus har byggts, men utsikten är densamma och bilden kunde lika väl ha tagits sommaren 2016 när Blidösund lade till. Fantastiskt! Vagnsunda södra kom till redan på 1870-talet, byggdes till för att 1939 förvandlas till betongbrygga. Efter en misslyckad reparation och förlängning drygt 40 år senare stod dagens välgjorda brygga klar 1992. Trots bilväg har Vagnsunda ett bra resandeunderlag och bryggan anlöps praktiskt taget på varje tur av Blidösundsbolagets båtar. Det är långt till färjan vid Köpmanholm.

Juli - Almvik

Waxholm I utan Waxholmsbolagets rederimärke i skorstenen har lagt till. Först 1913 kom det välkända W-et. Men bilden är minst tio år äldre. Almviks ångbåtsbrygga tillhör den första generationen bryggor i Blidösundet och bör ha tillkommit redan på 1870-talet. Närheten till Blidö dåtida centrum med Blidögård, kyrka, skola och affärer gjorde bryggan viktig. Början blev enkel, en timrad sten-kista och det dröjde inte länge förrän det vackra vänthuset restes, som alltså finns kvar. Bryggan har genom åren reparerats och bättrats på. Idag är Almvik betongbrygga av absolut senaste snitt.

Juni - Stämmarsund

År 1950, första och sista sommaren för s/s Norrtelje i Blidösundet. Året efter sattes ångaren in i utlandsfart, Stockholm-Mariehamn och systerfartyget Express I fick ta över bl.a. Stämmarsund. Stämmarsunds ångbåtsbrygga bör ha tillkommit omkring 1900 men såg då helt annorlunda ut. En smal "landgång" lagd på ett flertal sten-kistor ledde ut till bryggan. På 1930-talet byggdes den ut rejält, breddades och cementsades och med detta lät man sig länge nöja. Vid Waxholmsbolagets granskning sommaren 1983 konstaterades: *"Cementbrygga i dåligt skick. Underlag i kistan på väg ut. Hela brygglocket är dåligt med gropar och hål."* Efter en händelse i juli 1997, då en segelbåt fick bryggans framkant att rasa, blev det nödvändigt med en mer omfattande reparation.

Augusti - Gräskö

I väntan på båten vid Gräskö 1944, vid postlådan står bland andra Tyra Ramstedt. Vi vet inte vad de väntar på, kan det vara Storskär eller kanske ölbåten? Gräskö fick tidigt ångbåtsbrygga, som redan på 1880-talet byggdes vid nuvarande brygggläge. Av alla ångbåtar som lagt till är nog Storskär den som mest lever kvar i minnet, inte minst för alla bryggsmällor. Men Waxholm III ligger inte långt efter. Det gick så långt att Gräskö-borna tröttnade och ville förbjuda båten att lägga till. Bryggan hade länge sitt trädäck kvar men är idag en modern betongbrygga med en verkligt annorlunda och sevärd semafor.

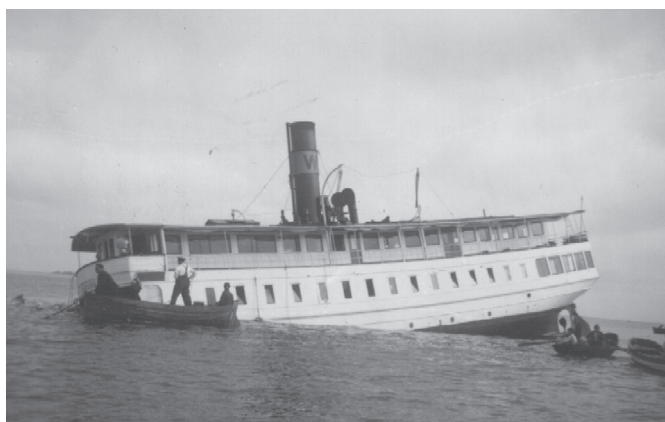
September – Granö

Granö brygga på Blidö östra sida i augusti 1945. En klassisk bryggbild av Bengt Nerman, som har allt. Vad tänkte kapten Harry Qvist på Ljusterö inför detta jättelass, som skulle med till stan? Granö var egentligen en fullständigt omöjlig brygga att lägga till vid, grynnor och bränningar stod "som spön i backen". Men inget hände under de år bryggan hade trafik 1909-1958. Waxholmsbolagets befäl var skickliga och rederiet ansåg bryggan viktig. Flera bidrag betalades ut för att hålla bryggan i skick. I mitten av 1930-talet moderniserades Granö, blev betongbrygga, vilken fick hålla bryggans livstid ut. Idag är Granö brygga en spillra av sitt forna jag men fullt synbar och spännande att besöka. Det gamla vänthuset finns kvar i ursprungligt skick, vårdad av samfälligheten.

November – Söderöra

På försommaren 1909 anlände s/s Blidö som första stockholmsbåt till Söderöra och dess i hast färdigställda ångbåtsbrygga, en träbrygga med stenfylld timmerkista. Den fick duga länge. På bilden ser vi ångfartyget Ljusterö lägga till vid den ursprungliga bryggan en sommar dag 1937. Den besvärliga inseglingen till bryggan kunde ställa till problem för ångbåtarna men inga haverier finns noterade. Tidens tand började kräva återkommande reparationer och förbättringar på bryggan, bland annat vintern 1940 och under år 1956. Senaste förnyringen skedde 2010-2011. I dag har Söderöra täta båtförbindelser både från Furusund och under vår, sommar och höst från Stockholm.

Oktober – Långviken

På intur till Långvikens brygga på södra Blidö ca 7.45 en dimmig lördagsmorgon den 18 augusti 1951. Trots det erfarna befälet, kapten Harry Qvist och styrman Henry Sjöblom, kom s/s Östanå II något för mycket åt babord och gick på ett 1.8 meters grund. Båten kom aldrig mer i trafik men Långvikens betongbrygga med sitt vänthus består alltjämt i samma fina skick, som när den byggdes i slutet av 1930-talet. När Blidösund II som första båt anlöpte Långviken 1911 var bryggan av enklare slag, en timrad stenkista. Alla båtarna på Blidö östra hade Långviken i turlistan. Förutom Blidösund II och Östanå II även Blidö, Dux, Östan (byggd 1896), Ljusterö Västana, Östan (byggd 1900), Måsen, Hebe IV och Sjögull/Kung Agne. När Sjögull vid 19.30-tiden "högertrafikdagen" 3/9 1967 backade ut från Långviken för att gå till Stockholm upphörde all trafik till Långviken.

December – Rödlöga

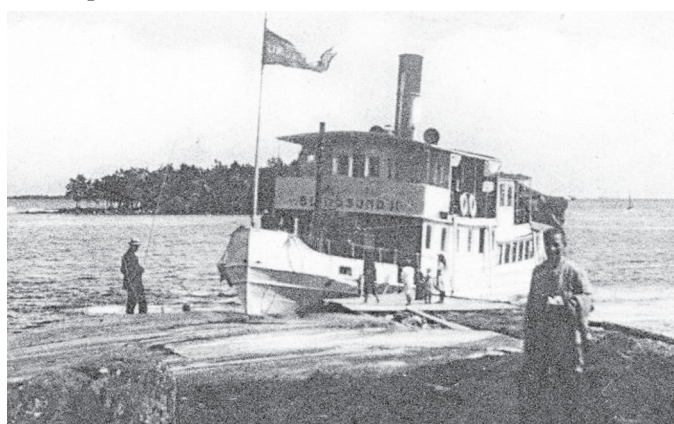
Här ligger Waxholmsbolagets Måsen vid Rödlöga 1957. Men att få ut turbåten från Svartlöga hade suttit långt inne. Redan 1926 hade de bofasta framfört önskemål om båtförbindelse. Femton år senare återkom de men Waxholmsbolaget nekade på grund av alltför få passagerare och svåra vatten. Men Rödlögaborna gav sig inte och i juli 1955 visade sig Måsen vid Rödlöga för första gången. Men ännu saknades ångbåtsbrygga. Med en tilläggsavgift på 2 kr för varje besökare och statligt stöd på 90% av byggkostnaderna lyckades Rödlöga vägsamfällighet få betongbryggan klar 1956. I dag har Rödlöga trafik i stort sett hela året utom vid svår isläggning.

Blidö östra – de besvärligaste farvattnen

Innan bilfärjorna kom och biltrafiken blev möjlig ut till Blidö i mitten av 1950-talet var det passagerarbåtar som gällde om man ville ut på öarna. Då trafikerades många fler bryggor än i dag, även på Blidös östra sida, ett område som ansågs vara en mycket besvärlig trad. Gunnar Lefrell från Stiftelsen Skärgårdsbåten berättar här om bryggor som fallit i glömska.

Texten är en sammanfattning av två artiklar som tidigare varit införda i tidningen Skärgårdsbåten nummer 2 och 3 2010.

Blidö östra uppfattades som ett verkligt eldprov för Waxholmsbolagets kaptener och ansågs vara en av rederiets allra svåraste, kanske till och med den besvärligaste traden. I vackert sommarväder med svag vind gick det an men i nattmörker och dimma och med kraftiga ostliga vindar, som låg på utifrån den vidsträckta Svartlögefjärden, kunde det vara mycket besvärligt. Att komma till och från bryggorna vid Granö, Österbåts och Lissvik-Sunda eller ta sig igenom den ”gärdsgräns” av prickar, som hade satts ut för att underlätta, krävde starka nerver och gedigen kunskap.

Blidösund II lägger till vid gamla bryggan vid Österbåts. Inte många passagerare denna dag!

Ett exempel är när skärgårdskännaren Åke Janhem hade fått i uppdrag av Waxholmsbolaget att göra en ny farledsbeskrivning för rederiets kaptener. Om färdvägen från Österbåts till Granö brygga skrev han: ”Vitt hus S om Förängsgrunden på Blidö som aktermärke, kurs på prickarna vid bränningen vid Granö SY udde. Stb-gir mot kvastprick på södra pynt. Pricken tas om bb, sedan bb-gir, varvid även slätprick i bränningens nona del kommer om bb. Därefter Granö brygga. Samma väg ut med prickarna på stb. Därefter till kvastprick vid inre revel n V om Granöören, tages 150 m. ut.”

Båttrafiken inleddes på östra sidan av Blidö 1909. Det kom att dröja 42 år innan den enda allvarliga grundstötningen skedde, vilket nog får betraktas som ett under. Men den 18 augusti 1951, klockan 7.45 på morgonen gick Östanå II på grund i tjock dimma på väg in mot Långvikens brygga på södra Blidö. Fartyget sprang läck och tog in vatten, men ingen ombord skadades. Vid olyckstillfället befann sig ett hundratal passagerare ombord.

Redan 1876 hade den första ångbåten visat sig i Blidösundet. Allt eftersom tiden gick ökade båttrafiken med Stockholm och vidare norrut och allt fler bryggor tillkom på Blidö- och Yxlansidan. De bofasta på norra, östra och södra sidan av Blidölandet var ännu så länge alltför få för att kunna locka hugade redare. Det var egentligen bara vid Sunda, Österbåts och vid Södersundets stränder, som det fanns behov av ordnade båtförbindelser. Avståndet till båten på andra sidan ön var dock inte så långt.

I början av 1900-talet hade situationen förändrats och blidöborna ställde krav på Waxholmsbolagets trafik och val av båtar. Vid ett sammanträde som hölls i Blidögård i början av oktober 1909, deltog inte bara ombud för Blidösundets bryggor utan också K. Tenggren från Sunda brygga, C. E. Eriksson från Fällgate brygga och W. Norlund från Björkuddens brygga på östra sidan. Mötet framförde önskemål till Waxholmsbolaget att Blidösundet skulle trafikeras av ångfartygen Waxholm I eller Waxholm II medan ångarna Blidö och Serla skulle ta hand om Blidö östra. Om Waxholmsbolaget ej gick med på dessa förslag, skulle bryggägarna förbjuda båtarna att lägga till från och med 1910. Hårda bud, men ”Blidö-kriget” närmade sig med stormsteg.

Ångfartyget Blidö, byggt 1883, dök upp i Blidösundet på hösten 1908 och blev snabbt populär. På försommaren 1909 inleddes en trafik på Blidö östra, som med några kortare uppehåll kom att fortgå fram till 1967. Efter att ha lagt till vid Vagnsunda och Glyxnäs rundade ångfartyget Blidö södra Blidö och gick först in till Långvikens. Därefter följde Sandviken, Björkudden, Finnholmen och Bergvik. De tre sistnämnda bryggorna låg i de trånga farvattnen vid Sö-

Vid Bergviks ångbåtsbrygga var det många som väntade på Blidösund II. Bryggan är ny riven och ersatt av en ny, privat brygga.

dersundet. Även Granö och Fällgate bryggor anlöpdes innan färden ställdes till Söderöra, Norröra och vidare norrut mot Västernäs på Rådmansö. Slutbryggan var Flottskär, ibland även Villaholm på Väddösidan nära inloppet till Väddö kanal.

Bryggägarna på Blidö östra sida hade väl egentligen inte så mycket att klaga på vad gäller Waxholmsbolagets nya trafik och val av båt. Ändå deltog tre ledande personer från östra sidan i oktobermötet 1909 i Blidögård, där Waxholmsbolaget ställdes inför hårda krav. Waxholmsbolaget härsknade till inför blidöbornas skrivelse och inställde all trafik på östra sidan under 1910. Så här långt efteråt kan man nog dra den slutsatsen att invånarna utmed Blidösundets bryggor helt enkelt inte ville ha med Waxholmsbolaget att göra utan till varje pris starta eget. Denna inställning fick Blidö östras bryggägare solidariskt ställa upp på.

När så de ledande blidöborna åter träffades i december 1910 meddelade de att de själva skulle överta ångbåtstrafiken Stockholm - Blidösund samt på sydöstra sidan av Blidö. Från och med 1911 års ingång skulle tilläggsförbud gälla för Waxholmsbolagets båtar vid bland andra Granö brygga (Carl Sjöblom), Björkuddens brygga (W. Norlund), Fällgate brygga (C.E. Eriksson) och Långvikens brygga (J.E. Bergman). Grogrunden för det så kallade Blidökriget mellan Waxholmsbolaget och Blidösundsbolaget var lagd.

Blidösundsbolaget (Ångfartygs AB Stockholm-Blidösund) satte in nybygget Blidösund på de tunga trafikbryggorna i Blidösundet och lät fartyget få sin slutbrygga vid Hysingsvik. För att på något sätt kompensera "de trogna" på Blidö östra, men också efter önskemål från de bofasta på Söderöra och Norröra, köpte rederiet in ångfartyget Balder (b.1884) på senhösten 1910. Båten döptes om till Blidösund II och sattes i trafik i mitten av maj 1911 under befäl av Titus Österman. (Läs om Titus Östermans nutida ättling på sid 14-15.) Den gick mellan Stockholm och Norrtälje, och anlöp bryggor bland annat på Blidö östra, Söderöra, Norröra och Rådmansö.

Snart insåg rederiet att båtköpet hade varit förhastat, antalet resenärer var för litet. Blidösund II var heller ingen bra godsbat och redan 1912 tvingades man skära ned trafiken. 1914 såldes båten och försvann från farvattnen. Under de fyra år som trafiken pågått hade två nya bryggor tillkommit, Österbåts och tillfälligt Lissvik-Sunda. I och med att Blidösund II upphörde med sin trafik, var det också slut med Finnholmens, Bergviks och Björkuddens korta tid som ångbåtsbryggor. Blidö östra förlorade nu all trafik och det dröjde till mitten av juli 1919 innan Waxholmsbolaget kom tillbaka, då med ångfartyget Blidö. År 1924 satte Waxholmsbolaget in ångfartyget Dux på den långa traden genom Siarösundet till Blidö östra och vidare mot Östemäs och Västernäs på Rådmansö.

En ny brygga på sydsidan hade tillfälligt kommit till, Skutvrak. Bryggan nämns ej i Waxholmsbolagets turlista under följande år men anlöpdes säkert om det fanns resande. Fem år senare ersattes bryggan av näraliggande Lissvik-Sunda.

De sista två somrarna med "stor båt" på Blidö östra blev 1953 och 1954. Nu hade inskränkningarna i Waxholmsbolagets trafik på Blidö östra satt in på allvar. I januari 1956 nådde bilfärjan Blidö och därmed var båttrafiken på den trafiksvaga Blidö östra sida i praktiken dödsdömd. Utvecklingen gick nu bara åt ett håll. Åren 1957 och 1958 fick det räcka med

två utturer i veckan, fredagar och lördagar och tre inturer, måndagar, lördagar och söndagar.

Med sommarturlistans slut i augusti 1958 avslutade Waxholmsbolaget sin trafik på östra sidan av Blidö för gott och bryggorna Storvik, Sandviken, Österbåts och Granö förlorade, som det senare visade sig, tillfälligt all båttrafik. För Sunda brygga var båttrafiken definitivt över.

Men ingen regel utan undantag. Skärgårdens Trafikantförening hade alltsedan sin tillkomst 1963 lobbat för att få tillbaka den direkta båttrafiken på Blidö östra och när Blidö-Expressen inför sommaren 1966 förfogade över tre snabbbåtar, Kung Agne, Prinsen och nybygget Sjögull, fanns möjligheter att på försök utöka rederiets tidigare trafikområden genom att återuppväcka delar av trafiken på Blidö östra. Kung Agne, som tog ett 60-tal passagerare, blev bytesbåt vid Glyxnäs. På kvällsturen fredagar gick Sjögull utan byte till Blidö östra-bryggorna; Långviken, Storvik, Sandviken, Österbåts, Granö och den nya bryggan Bromskär innan hon fortsatte ut till Rödlöga. Det blev för övrigt det sista trafikåret för Granö brygga.

1966 erbjöd Blidö-Expressen ett verkligt snabbt resealternativ till bussen och den egna bilen. Färden från Stockholm till slutbryggan Österbåts gick på ca 2 tim.45 min. Men under de sju år som trafiken hade varit nedlagd på praktiskt taget samtliga bryggor hade trafikanterna hunnit skaffa sig andra resvanor. Inför sommaren 1967 meddelade Blidö-Expressen att: *"Fjölårets försök med en del passningstrafik på bland annat Blidö östra har bedömts vara av så ringa intresse att vi ej ens kunnat kalla dessa turer för service"*. Rederiet gjorde dock ett sista försök och lät Sjögull på fredagar ut och söndagar in anlöp bryggorna Långviken, Storvik, Sandvik och Österbåts. När Sjögull söndagen den 3 september 1967, för övrigt dagen för högertrafikomläggningen, backade ut från Långvikens brygga vid 19.30-tiden kunde resenärerna uppleva den absolut sista turen på en trad, som hade börjat trafikeras 1909. Några fler försök har det inte blivit, utan tidens tand kunde nu börja härja fritt bland bryggorna på Blidö östra.

Adjö hej då, vi ses igen! Långvikens ångbåtsbrygga är fylld av öbor som säger farväl.

Och vad hände då med bryggorna? Vi följer båten utmed södra Blidölandet, som går norr om Stora och Lilla Blåbärsholmen in till Långviken vid Sikmarö vedberg innanför Lillholmen. Långvikens första brygga anlades vintern 1911-12, vilket betydde att ångarna Blidö och Blidösund II under de första trafikåren fick landa direkt vid berget. Idag är den överksamma bryggan med sitt vänthus i samma fina skick,

som när den kom till i slutet av 1930-talet men så var det också den mångkunnige och skicklige Ola Strand, bosatt på Skälbottna, som fungerade som arbetsledare.

För att komma in till Skutvraks brygga, som låg vid inloppet till Linkfladen, måste båten ta ut giren ordentligt för att ta sig runt södra Blidös grunduppfyllda farvatten och därefter hålla mitt emellan "fastlandet" och Sundaskären innan det blev dags att hålla babord för att komma in till bryggan. Skutvrak var egentligen namnet på den långt utskjutande udden med tillhörande rev och hade fått sitt namn efter en sedan länge bortglömd fartygsolycka. Skutvraks ångbåtsbrygga fick kort livslängd. Bryggan trafikerades av ångfartyget Dux under senare delen av 1920-talet, möjligtvis också av efterföljaren Ljusterö fram till och med sommaren 1931. Men som med andra bryggor av privat karaktär är det mycket möjligt att båten gick in om det fanns resenärer, även om bryggan ej fanns med i turlistan. Skutvraks brygga fanns kvar åtminstone fram till 1957 men revs senare och på platsen byggdes istället en badbrygga.

Här ser vi rutten på Blidös östra sida. Bryggorna låg tätt längs den svårnavigerade kusten. Men skepparna och styrmännen visste var grynnorna låg.

De få resenärerna vid Skutvrak fick till sommaren 1932 finna sig i att båten slutade trafikera bryggan, som istället ersattes av Lissviks brygga, belägen långt in i Lissviken på andra sidan Storö. Här fanns ett större trafikunderlag, bland annat skeppades varor till och från Sunda gård denna väg. Sunda barnkoloni, som ägdes av Stockholms stad och ett sextiotial avstyckade fritidstomter gjorde det motiverat, trots den besvärliga inseglingen, att anlöpa bryggan. Waxholmsbolaget lät ändra namnet till Sunda 1933, vilket kändes naturligt, eftersom bryggan låg på Sunda gårds mark. Blidösund II hade under sin korta tid 1911-14 på Blidö östra gått in till Lissvik och det är möjligt att man då gjorde som vid Långviken, landade direkt vid berget. Ångbåtsbryggan tillkom omkring 1930 och var en timrad stenkista av traditionell typ. När trafiken upphörde 1958 byggdes i stället en lång brygga

för fritidsbåtar. Den gamla ångbåtsbryggan försköts av isen 2008-09 och är nu riven.

Storviks brygga var en av de "yngre" bryggorna på Blidö östra och hade under alla år relativt få resenärer. Ångfartyget Blidö blev första passagerarbåt som angjorde bryggan i början av 1920-talet och då bör också den L-formade timrade stenkistebryggan ha stått klar. I och med att bryggan utifrån land fick denna L-form, blev det ett bra skydd för småbåtarna undan Svartlöga fjärdens ibland hårda ostliga vindar.

Sandviken hade tidigt en provisorisk angöringsplats för ångbåtar. Redan 1909 lär ångfartyget Blidö tillfälligt ha anlöpt platsen. Men först under vintern 1925-26 byggdes en timrad stenkistebrygga av bröderna Hj. och O.G. Larsson från Furuholmen till en totalkostnad av 235:30 kronor. Bryggan fick aldrig någon pollare utan förseddes med en kraftig järnkrok.

Blidö-östratradens överlägset största trafikbrygga kom att bli Österbåts. I Waxholmsbolagets trafikstatistik från juli 1946 hade bryggan på de stora resdagarna, lördag ut och söndag in, sammanlagt hela 84 resenärer. Rederiet envisades alla år med att använda det felaktiga namnet ÖSTERBOTTIS. Platsens ursprungliga namn var ÖSTERBÅTHUSA, vilket talade om att det fanns båthus men också att det var lämpligt att landa där, nästan som en hamn, som låg öster om Blidögård, där präst, kyrka och affärer fanns. Efterleden HUS försvann vid dagligt tal och blev ÖSTERBÅTS.

I stället för att ta den långa vägen runt Blidös södra eller norra udde, tog de bofasta från ytteröarna, till exempel Svartlöga och Rödlöga, iland vid Österbåts efter att ha seglat, rott och senare använt motorbåt till Blidö. Inseglingen till bryggan var en av de mest besvärliga på Blidö östra men som hjälp för befälhavarna i sommarsol lät Waxholmsbolaget några ortsbor mot ersättning sköta utprickningen. Tre kvastar på norra sidan och två slätprickar på den södra skulle leda båten rätt.

Blidösund II blev i juni 1911 första trafikbåt att anlöpa Österbåts brygga som vid den tiden var traditionellt byggd, det vill säga en timrad stenkista. I början av 1930-talet blev bryggan verkligen lukrativ för Waxholmsbolaget och då blev det också dags att snygga till den. Den gamla stenkistan behölls men breddades, och istället för trädäck på den yttre delen fyllde man på med cement. En vinkelbrygga längst ut anlades för småbåtarna.

Blidö pensionat och Havsbud öppnade i Österbåts och kunde välkomna sina första gäster. Där fanns även Rudolf Gustafssons diversehandel med tillhörande bensinförsäljning. Pensionatet som drevs sommartid av familjen Henriksson från Uppsala, döptes snart om till Österbåts pensionat och Havsbud. Ett verkligt skärgårdspensionat, som lyckades hålla ut till mitten av 1960-talet. Den direkta båtresan dit från Stockholm tog fyra timmar, lika lång tid tog det med tåg till Norrtälje, buss till Spillersboda och passbåt till Blidö. I dag har betongbryggan brutits sönder i mindre delar och är inte trafikbar. Efter att ha krånglat sig förbi Österbåts och passerat den smala och grunda passagen mellan Björkudden på Oxhalsö och bränningarna mot Blidölandet nåddes Södersundet, som hade trafik 1909 av ångfartyget Blidö och åren 1911-14 av Blidösund II. Bryggorna Finnholmen på Blidö-sidan samt Bergvik och Björkudden på Oxhalsösidan

användes av de bofasta för deras transportbehov, även om det vid Finnholmen fanns ett omtyckt pensionat.

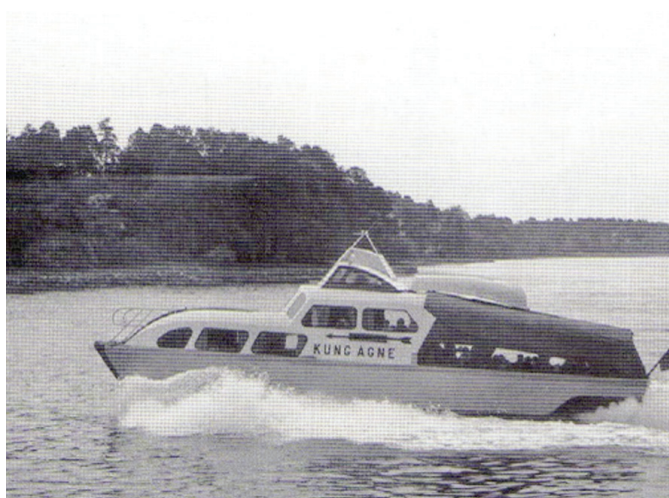
Om Österbåts hade varit den största trafikbryggan på Blidö östra kom Granö att bli den näst största. Här fanns visserligen inget pensionat men många bofasta, som gärna hyrde ut till stockholmare. Brygga fanns redan 1909, då ångfartyget Blidö invigde Blidö-östratraden. 1927 byggdes den ut, Waxholmsbolaget betalade ut 100 kronor till skepparen och fiskaren Algot Österman i Österäng på Blidö för ombyggnad våren 1927. På sensommaren 1936 hade Ljusterö skadat bryggan och med ekonomisk hjälp från Waxholmsbolaget med 170 kronor och insatser av de bofasta, med Österman som arbetsledare igen, fick bryggan följande vår det utseende och skick, som den skulle ha ända till slutet. Stenarna i den långa brygganslutningen stabiliserades med ett tunt skikt av cement och själva bryggdelen längst ut förvandlades till betongbrygga. Bryggan var besvärlig att anlöpa, grynnor och bränningar stod som "spön i backen" men samtidigt var båten nödvändig. Förutom alla passagerare och allt vad de släpade med sig kom post, tidningar och specerier, som skulle räcka hela sommaren, men också bensin och gods från järn- och färgaffärer denna väg. Men även när Gösta Roxell med medhjälpare vid ett flertal tillfällen i slutet av 1940-talet lastade på traktor, plog, harv och vagn för arbete på Norröra, Söderöra eller Svartlöga blev det rejäla lass. Det var precis att de fick ombord traktorn genom porten på Östanå II. De tog eftermiddagsbåten ut och kunde arbeta hela natten för att sedan ta morgonbåten tillbaka. Ibland kunde de bli lite sena men då väntade båten. Det var inte underligt att resan tog lång tid, när sådana lass skulle på och av!

Från 1959, då Waxholmsbolaget upphörde med båttrafiken, tills 1966, då Kung Agne och Sjögull på försök körde på Blidö östra, hade Granö brygga blivit så dålig att Blidö-Expressen måste nöja sig med detta enda trafikår. Sedan dess har bryggan, eller det som nu återstår av den, alltså legat överksam.

S/S Ljusterö vid Parkudden, en av de före detta ångbåtsbryggor som i dag enbart är privatbrygga.

För ångbåten återstod nu bryggorna Parkudden och Fällgate på norrsidan. Parkudden var den minsta trafikbryggan på Blidö östra. Bryggan anlades omkring 1930 av David Broberg, vd för Brobergs tryckeri i Stockholm för att göra

Kung Agne, en av de båtar som på 1960-talet kördes i "försökstrafik" på Blidö östra.

det enklare att ta sig ut till sommarstället. Men den fick också nyttjas av andra än familjen. Eftersom bryggan var av "privat karaktär" dröjde det till 1939 innan den togs med i turlistan.

Bryggan gjordes enkel, en timrad stenkistebrygga med en hög träpollare lagd direkt ut från berget på udden. Den hade ett utsatt läge för väder och vind och när ångaren Östan vid sommarturlistans slut 1953 anlöpte Parkuddens brygga för sista gången, dröjde det inte länge förrän bryggan bröts ned och förstördes. Idag finns bara några stenar kvar i strandkanten, i övrigt ingenting. Området där bryggan låg, ägs alltså av släkten Broberg. Ordföranden i föreningen Helmis vänner, Anders Broberg, har ett av husen på Parkudden, två andra ägs av hans bröder.

Fällgate, Fellgatt eller Fällgattet, bryggans namn har genom åren stavats olika, låg på motsatta sidan av den vida Fällgatsviken och hade tidig ångbåtstrafik. Redan 1909 borde bryggan ha stått klar, när ångfartyget Blidö, som första båt, anlöpte. För att komma ut från den långgrunda stranden tvingades man bygga en pirlänkande stenkaj ut till "Kogrundet", där en timrad stenkista anlades för ångbåten. Den övre bryggdelen cementerades i slutet av 1930-talet och fick då samtidigt en cementfylld järnpollare. Antalet resenärer kom aldrig att bli speciellt stort, närheten till Blidösundets bryggor påverkade, men bryggan blev en viktig godsbygga.

Erland Eriksson öppnade handelsbod med bensinförsäljning vid Fällgate redan på 1920-talet. Affären betjänade ett stort område på norra Blidö. Trots bilfärjans ankomst till Blidö och konkurrens från andra butiker höll affären ut till 1970 men då var det länge sedan ångbåten hade slutat anlöpa Fällgate, närmare bestämt 16 år.

Båttrafiken till Söderöra, Norröra och vidare till Svartlöga och Rödlöga, som hade gått via Blidö-östrabryggorna, leddes successivt över till farvattnen norr om Blidö. Invånarna vid Fällgate såg båten ute på fjärden men kunde inte längre nyttja den. Idag har bryggan förvandlats till ett stenröse, helt omöjligt att lägga till vid. Rester av den timrade stenkistan och den trotsigt uppstickande järnpollaren vittnar dock alltså om en ångbåtstrafik som pågick i precis 40 år.

GUNNAR LEFREL, STIFTELSEN SKÄRGÅRDSBÅTEN

Glada dagar på pensionat

Någon har framfört teorin att pensionaten i Roslagen växte upp i samma takt som segelsjöfarten dog ut. Driftiga kvinnor gifta med arbetslösa skeppare, såg sin chans att få en liten inkomst från dåtidens turism. Ett av pensionaten var Österbåts pensionat, dit gästerna i många år kom med ångbåten som lade till vid Österbåts brygga. Senare, när denna trafik upphört, fick man ta taxi eller buss.

Läkaren och konstnären Tor-Göran Henriksson, (1939 – 2013), skrev i Roslagens Sjöfartsminnesförenings årsbok *Rospiggen 1998* om pensionatet, som drevs sommartid av hans föräldrar mellan 1947 – 1962. Vintertid bodde familjen i Uppsala. Vi återpublicerar här hans härliga sommarskildring, något förkortad, med tillstånd av Lars Nylén, redaktör för *Rospiggen*, och Ulla Fries, änka efter Tor-Göran Henriksson.

Svenska Turistföreningens förteckning över Hotell och Pensionat i Sverige 1962 beskrev Österbåts pensionat så här: *"Österbåts pensionat och havsbad, på Blidö. På öns östra kust vid Svartlögafjärden, intill skog. Bil från Almviks brygga 4 kr, eller från busshpl vid Blidö kyrka ca 3,50 kr. Öppet 18 juni – 21 aug. 21 rum, 45 bäddar. Helpension med morgonkaffe, 2 mål och mellanmål, 18,50 kr, betj 15%."*

Pensionatet ägdes av min pappa Uno Henriksson och jag tillbringade alla somrar mellan åren 1947 och 1962 på Blidö. Detta år såldes pensionatet till en familj Rosengren, som i alltmer begränsad omfattning drev rörelsen vidare under några få år.

Minnena från Blidö och bilder på pensionatet tar jag gärna fram. På ett gammalt foto ser jag pensionatets huvudbyggnad. Fotografen har stått på gårdsplanen med ryggen mot bryggan. Där ligger det stora vita huset med brutet tak, veranda och matsalsdel fridfullt inbäddat mellan björkstammarna och en av de två gamla ekarna. Vid verandaknuten står en regnvattentunna och det är gardiner i fönstren. Pensionatet är alltså öppet. Det är eftermiddag, för solljuset kommer från sydost.

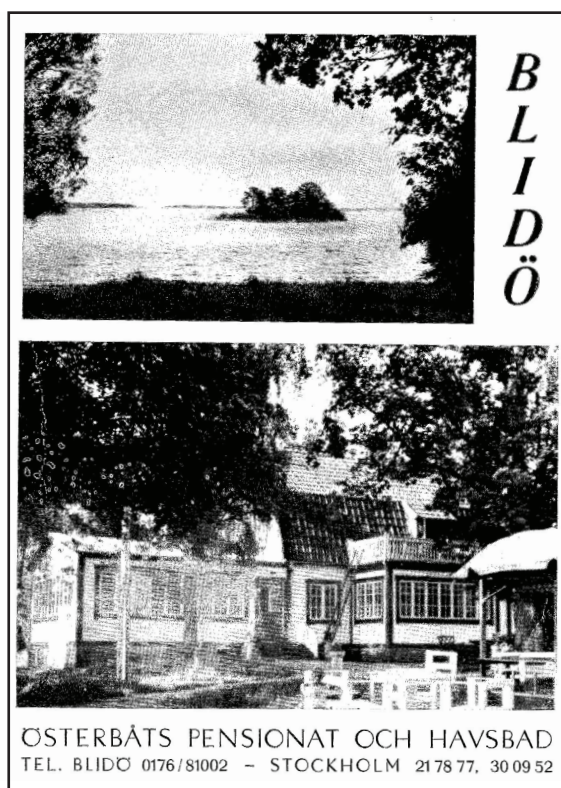
Några meter framför fotografen står den höga flaggstången, på bilden ser den omålad ut. Varje morgon kunde man se vår vaktmästare Alf Hallberg närma sig platsen med flaggan i famnen. Med stor försiktighet, för att inte den blågula duken skulle nudda marken, fäste han flaggan vid linan och började upphissningen. Hans blick riktades mot skyn och den bruna baskern blev helt synlig.

Kanske är bilden tagen i början av 1950- talet, för man skymtar ett stycke av det gamla röda trästaketet med vita spjälspetsar, som byttes ut sommaren 1953. På den vita grindstolpen står en krukväxt sannolikt en pelargon, som tagits med från vårt hem i Uppsala.

Lämnade man pensionatsområdet genom denna grind och vek av till vänster, kom man ut på en slingrande mjuk skogsstig, där många stenar stack upp och gjorde en cykelfärd vanskelig. Till fots nådde man dock Badängen på några minuter. Ville man ligga och sola utan att ha besvär med roddbåtarna, var Badängen ett utmärkt alternativ. En lång brygga underlättade för vuxna att komma ner i vattnet, och den långgrunda sandstranden uppskattades av barnen. Här lärde sig flera av pensionatsbarnen att simma med hjälp av korkbälten och svarta, uppblåsta bilslangar. Efter badet smakade bullar, termoskaffe eller Pomril utmärkt, där man

satt på sina badrockar behagligt skyddad från andra sällskap av ungbjörkar och buskar.

På en annan bild jag har kvar kommer värdinnan, min mamma, gående upp genom allén av äppelträd och vinbärsbuskar. Man skymtar den stora grinden, som leder norrut till ångbåtsbryggan. Hon är klädd i vit blus knäppt i halsen och marinblå kjol. Det var genom denna allé flertalet pensio-

Ett gammalt blekt vykort från Österbåts pensionat. Huset skymtar bakom den lummiga grönskan, och de vita trädgårdsmöblerna står uppställda på gräsmattan.

natsgäster anlände och togs emot framför huvudbyggnaden. Allén med dess valv av grenar och ljusspelet i bladverket var mammas förtjusning. Det var en sorgens dag när min pappa, Uno Henriksson, utan tillräcklig känsla för idyllen sågade ner alla äppelträd och ersatte dem med några spinkiga rönnar.

Till höger i bilden skymtar det ännu rödmålade Annexet, som under tidigt 1950- tal kläddes in med vita Eternitplattor. Den lilla fönsterförsedda dörren i granitgrunden ledde ner till källaren där öl, läskedrycker och potatis i stora mängder förvarades. När större leveranser av dryck anlände, hände det

att bryggeriets båt Svalkaren angjorde pensionatets brygga.

På den stora gräsmattan mellan Annexet och huvudbyggnaden var ett flertal grupper vita trädgårdsmöbler utplacerade. Här intogs eftermiddagskaffe klockan tre om vädret tillät. En god stund före det efterlängtnade klockslaget började gästerna samlas gruppvis och i trivsam förväntan. Man kommenterade temperaturen på badvattnet, diskuterade väderleksrapporten, eller samlade information om de sist anlända gästerna.

När gonggongen klämtade rusade man fram och bildade kö framför serveringsbordet, som var försett med en randig baldakin. Nybakat vetebröd, sockerkaka och småkakor hörde till begivenheterna.

Under alla år fram till 1962 användes alltid titlar tillsammans med efternamnet. ”Mer kaffe ingenjör Bergne?” ”Där kommer fru Svanhammar.” ”Har någon sett doktor Ockmi-ans kamera?”

Lagom till eftermiddagskaffet anlände vaktmästaren Hallberg på sin cykel med post och tidningar. Ofta hade han också gjort inköp för gästernas räkning i någon av de två närmaste affärerna, Sjöbergs eller Gustafssons efterträdare. Cigaretter, tobak, karameller och veckotidningar fyllde ut den slitna portföljen. Hade man fått något ärende utfört kom man fram och hämtade sina varor och fick kanske samtidigt sin tidning till kaffet.

Pensionatet låg på en nära femtusen kvadratmeter stor sjötomt och det fanns gäster som knappt lämnade området, trots att det fanns många utmärkta promenadvägar. Utfärder med roddbåt till närbelägna öar uppskattades av många. Den som så önskade fick då eftermiddagskaffet i en korg och kunde stanna ute ända till middagen.

Kamrer Herbert Sörman var tillsammans med sin fru Stina en flitig arrangör av tävlingar under familjens pensionatvistelse. Det ordnades femkamper med pilkastning, boccia, gissningstävlingar och allehanda provningar innan den alltid avslutande högtidliga prisutdelningen ägde rum. Några gäster föredrog att varje dag samla ihop ett gäng för varpa eller krocket nere på stranden. Så småningom lärde man känna varandra så bra att man kom överens om att sammanträffa även följande sommar.

Pensionatet drevs alltså av min mamma, Agnes Henriks-son, från 1947. Till sin hjälp hade hon en kärna av anställda, som återkom sommar efter sommar. Hit hörde förutom vaktmästaren Alf Hallberg, som också var konstnär och målade akvareller med sagomotiv resten av året, kocken Allan Blom, kokerskan fru Elsa Skörd och servitören Holger Pettersson. Till denna kärntrupp anställdes sedan skolorungdom för rumsstäd och hjälp i serveringen. Även några av dessa återkom flera säsonger. För Allan Blom och Holger Pettersson, som under vinterhalvåret arbetade på vår restaurant i Uppsala, blev sommaren på Blidö arbete och semester på samma gång.

Österbåts brygga, som fram till mitten av 1940-talet angjordes även av Waxholmsbolagets ångbåtar, var en naturlig samlingsplats för pensionatets gäster. Vid bryggan låg pensionatets sex roddbåtar förtöjda. Tidigt på morgonen kunde man se hur någon ivrig gäst markerade den stora tjärade båten, som var stadig och lätt att ro, med några badrocksknyten eller andra tillhörigheter. Den båten var också vaktmästarens favorit när han hämtade gästernas bagage vid ångbåten. Längre fram

på dagen fick man nöja sig med någon av de flatbottnade, vita, insjöbåtarna, som namngivits efter kända gäster.

Några gäster var hängivna metare och medförde skokartonger fyllda med mask inhandlade på Nybrokajen före avresan. De fördrev nöjda timmarna mellan måltiderna lugnt betraktande sina guppande flöten. Om man istället lade sig ner på bryggan och kikade ner mellan brädorna, kunde man genom det klara vattnet skymta fiskarna mellan de timrade stenkistorna under bryggan. Ett upptäjt hål underlättade fångstens uppdragande på bryggan. En fångad abborre, som vägde några hekto, tilldrog sig genast stor uppmärksamhet från dem som endast använde bryggan som utkikspunkt mot fjärden och dess holmar, eller kisade mot solen iklädda keps och kavaj. Då och då kom några barn springande med fladdrande badrockar för att ta dagens åttonde eller tionde bad.

Vår vaktmästare Alf Hallberg hade en underfundig humor och god hand med barn. Han tycktes trivas väl i deras sällskap och resonerade med dem som med vuxna. Några barn blev hans särskilda förtrogna och återknöt bekantskapen så fort de anlant följande sommar. Man såg honom därför ofta i sällskap med någon eller några av gästernas barn, som följde honom i hans arbete på eller utanför pensionatsområdet.

Middagen serverades klockan sex och bestod av förrätt, varmrätt, efterrätt och kaffe. Maten ställdes fram på ett stort bord i den större av de två matsalarna och principen ”gående bord” tillämpades. På tröskeln mellan de två matsalarna stod den vitklädda serveringspersonalen och bevakade att maten inte tog slut och fångade upp signaler från gäster som önskade beställa öl eller läskedrycker. Det förekom även att gästerna medförde starkare saker och önskade glas av någon speciell form framsatta, vilket även det gick för sig. Ville det sig väl, blev det levande musik till kaffet. Den ena av två fröknar Malmgren var nämligen pianolärarinna. Hon ansåg sig ha den ovanliga förmågan att kunna se på barns öron om de hade anlag för musik, och konsulterades därför gärna av förhoppningsfulla mammor på pensionatet.

Ibland anordnades dans till grammofon och även maskerad, annars bestod kvällsnöjet oftare av kortspel, läsning och promenader innan man gick till kojs uttröttade av den starka luften och den myckna maten.

Sommarveckorna passerade snabbt och gäster kom och for. Efter en särskilt lyckad pensionatsejour, med många nyvunna vänner, kunde man höra den från många svenska pensionat kända ramsan ”*Stackars ni som måste resa, vi får vara kvar och jäsa*” skanderas vid avfärden med Waxholmsbåten Storskär eller Blidösund.

År 1956 fick Blidö fast färjförbindelse och från detta år förändrades livet på pensionatet och ön. Många pensionatsgäster såg sig om efter egna sommarhus och tomter. För ungdomen blev det möjligt att utsträcka nöjeslivet till både Furusund och fastlandet. Så småningom medförde konkurrensen att dansbanan Tälldungen i Blidögård fick stänga. På de smala landsvägarna, där Gustav med sin svarta Volvdroška varit praktiskt taget ensam, började bilar bli en allt vanligare syn. Tiden för de få kvarvarande skärgårdspensionaten rann nu ut i allt snabbare takt.

Näst rikaste stockholmaren byggde hus på Blidö

I slutet av 1800-talet lät den rike affärs mannen och träpatronen Fredrik Bünsow bygga det ståtliga huset Stora Borgö på Blidö. Hur och varför Bünsowsläkten hamnade på Blidö är dock höljt i dunkel. Historien sitter verkligen i väggarna på huset, där Lilian Grape och Kjell Andersson bor idag.

Huset tornar upp sig ute på udden vid Kyrkviken. Det har källarvåning, två vanliga våningar och en vindsvåning, så det är rejält högt. En pampig allé leder fram till huset. Där lär tjänstefolket ha stått uppställda och hälsat på herrskapet när de kom ut för sommarvistelsen, och gick iland vid Borgö brygga. Båten hade åtta mans besättning, och det sägs också att man sköt salut med kanon när patron steg iland.

Fredrik Bünsow var född 1824 och kom till Sverige från Kiel i Tyskland i tjugoårsåldern. Hans morbror ägde en trävarufirma i Sundsvall, som Fredrik (som då stavade sitt namn med tysk stavning: Friedrich) fick arva. Firman växte snabbt, och Fredrik utvecklade sin affärsverksamhet även till Stockholm. Dit flyttade han efter den stora branden i Sundsvall. Vid sin död 1897 var han Sveriges rikaste man efter Alfred Nobel, hans förmögenhet motsvarade 420 miljoner i dagens penningvärde.

Någon gång i slutet av 1800-talet köpte Fredrik Bünsow den udde där Stora Borgö ligger i dag. De fastigheter han ägde i Stockholm och Sundsvall finns dokumenterade, men Lilian Grape och Kjell Andersson har inte hittat några papper som visar exakt när Stora Borgö byggdes. Inte heller varför familjen Bünsow blev förtjusta i Blidö. Men man vet att Fredrik Bünsows son Fredrik Herman stod som ägare till huset i början av 1900-talet, huset stod färdigt 1903. Övriga tre barn i familjen fick arva fastigheter i Stockholm och Sundsvall. I huset finns fortfarande minnen av Fredrik och hans hustru i form av porträttmedaljonger i gips som hänger på en vägg. Samma medaljonger finns i koppar på ytterväggen till Bünsowska huset på Strandvägen i Stockholm.

Men familjen Bünsow är inte de enda berömdheter som bott på Stora Borgö. Ragnar Östberg, arkitekten som bland annat ritade Stadshuset i Stockholm har bott här, och huset lär också ha gästats av Evert Taube och August Strindberg.

När huset varit privat sommarhus ett antal decennier blev det pensionat under flera år bland annat i Ingrid Magnussons regi. Men en dag 1961 kom Kjell Andersson med sina föräldrar på besök.

– Vi var ute på en biltur, berättar Kjell, jag hade precis fått körkort och ville ut och köra. Pappa hade varit på koloni på Blidö som barn, och berättade alltid minnen härifrån. Så jag sade att jag skulle vilja se den där ön han tyckte så mycket om.

Kjell Andersson trivs på Stora Borgö.

Familjen Andersson körde runt på Blidö, och kom bland annat i samspråk med en man som de träffade. Kjells pappa frågade honom om det inte fanns något hus till salu på ön, och mannen svarade att jodå, Blidös finaste hus var till salu. Det var Stora Borgö.

– Vi åkte direkt hit och tittade, berättar Kjell, och pappa blev så förtjust. Han lyckades få kontakt med mäklaren, som visade sig vara en gammal barndomskamrat från kolonin! Så tack vare flera lyckliga sammanträffanden fick pappa köpa huset för 36 000 kronor.

Stora Borgö blev sedan sommarnöje för familjen Andersson i många år. Dessutom firade man alltid jul där, den stora matsalen rymmer många gäster. När Kjells föräldrar avled ärvde han och hans två syskon huset, men han köpte ut dem för tjugo år sedan, och sedan dess bor han och Lilian permanent där.

– Jag var inte svår att övertala när Kjell frågade om vi inte

Matsalen med platsbyggt skåp omgiven av originalpanel och dörrar i samma stil.

skulle bosätta oss här, berättar Lilian, även om det innebar långa pendlingsresor till Stockholm så länge jag jobbade. Men jag hade vistats flera somrar som barn i Stämmarsund på Filadelfias sommarhem och tyckte att jag kom hem när jag kom till Blidö.

Kjell och Lilian har renoverat huset, men många gamla detaljer finns kvar. I matsalen finns till exempel en mörkbrun, dekorerad panel, sammanbyggd med ett väggfast skåp som går upp till taket. Gamla kakelugnar och tapeter finns

Stora Borgö tornar verkligen upp sig som en borg när man kommer gående genom den pampiga allén.

Lilian Grape flyttade gärna från Stockholm till Blidö.

också kvar, liksom en gammal spis. Spisen sparade man när köket renoverades. Från början hade huset kök i källaren, med en mathiss där maten skickades upp till matsalen. Dusch och toa har också installerats. Längst ner finns matkällare och diverse förådsutrymmen. Matkällaren har ett murat valv, som personal från stadsmuseet i Norrtälje varit och tittat på.

– De trodde att valvet kunde vara murat så tidigt som på 1300-talet, berättar Lilian Grape. Det spekuleras också i om här har legat någon borgliknande byggnad någon gång, eftersom området heter Borgö. Men ingen vet säkert.

En rolig detalj är det lilla ”staketet” som går längs med taknocken.

– Det lär vara en symbol för ett rikemanshus, säger Lilian. Staketet skulle vara synligt på långt håll, och visa att man närmade sig ett ”fint” hus.

Släkten Bünsow hade ju goda kontakter i trävarubranschen, och det märks på huset.

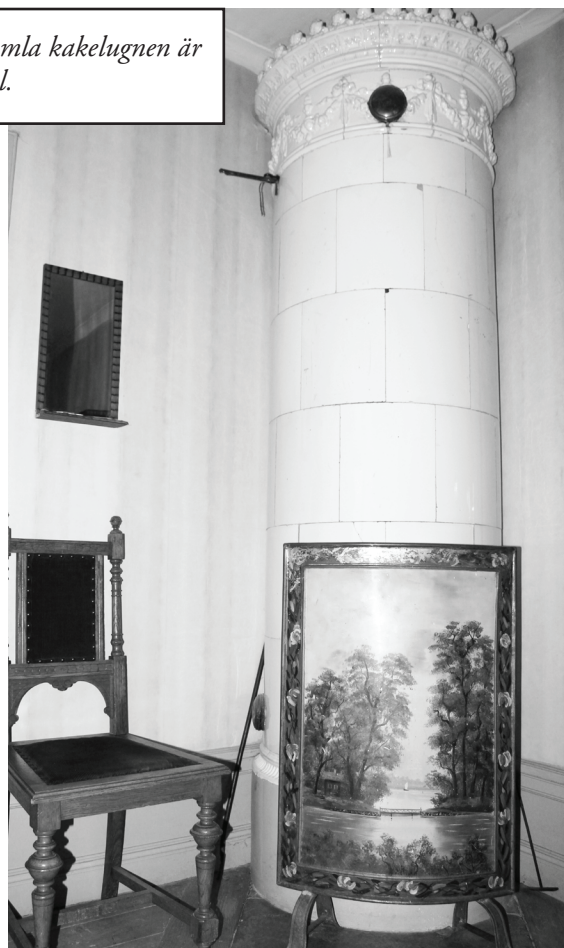
– Det är kärnvirke i varje bräda, säger Kjell. Och det är grundmålat med sältran, det är den bästa impregneringen som finns. Vi har haft experter här som tittat på det, och de sade att huset kommer att stå länge än!

Barn och barnbarn fyller huset på somrarna. Det finns gott om plats och många spännande lekutrymmen, både

inom- och utomhus. Kjell och Lilian kommer att bo kvar så länge de vill, även om huset numera formellt ägs av Kjells son. Liksom historien sitter trivseln i väggarna!

TEXT: INGRID JACOBSSON
FOTO: EWA BROBERG

Den gamla kakelugnen är original.

Slakten följa släktens gång

"Det är viktigt att förvalta" säger Olle (Lars-Olof) och Birgitta Österman om sitt hus Gransäter på Oxhalsö. De vårdar både huset och minnena av dem som bott där förr. Gamla foton och dokument berättar om tidigare invånare, Gransäter är verkligen ett hus fyllt av historia.

Österman och Söderman är vanliga namn i Roslagen. Och Olle Österman har båda namnen i sina släktled bakåt i tiden.

– Släkterna går i varandra här, säger Birgitta Österman. De har haft mycket gemensamt, inte bara släktbanden utan också affärer.

Olles farfar, J. R. (Johan Reinhold) Österman, och morfar, Karl-Gustav Söderman, var till exempel med och bildade ett partrederi i slutet av 1800-talet. Båda var sjökaptenen. Morfar var anställd av Nordström och Thulin, men drev också jordbruk på Gransäter. Farfar J. R. Österman var skeppare på olika skutor, men hade också affär i Källviken på Blidö, och man får väl anta att frun och barnen fick rycka in där när J. R. var ute till sjöss. J. R. och hans maka Hilma fick fyra barn varav Olle Östermans pappa Titus var en av sönerna. Männen i familjen var något av pampar i kommunen. J. R. Österman var ordförande i kommunalstämman, motsvarigheten till dagens kommunfullmäktige. Sönerna Titus och Fritjof blev också fullmäktigeordförande, så Östermans var verkligen kända inom politiken i Blidö kommun.

Pappa Titus från Källviken var också sjökapten. Han förde befäl både på Blidösund I och II, samt Gustafsberg V. Dessutom var han engagerad i planerandet av vägen över Solö till Furusund och Svartnöbron.

– Ja, pappa var ju aktiv i politiken och hade väl en del idéer om brons tillkomst och var den skulle ligga, berättar Olle Österman. Så han fick högtidlig inbjudan till invigningen av vägen! (Se sid 16.)

Kapten Titus Österman, Olles pappa, fotograferad i sin kaptenensuniform. Fotot hänger på Gransäter.

Gransäter har byggts om och byggts till under åren. Nytt rum och ny veranda utåt Hemsundssidan. Och eternitplattor på fasaden, som blev så populärt på 1950-talet.

Titus träffade Maria Söderman från Oxhalsö, som vuxit upp i Gransäter. De gifte sig, och bosatte sig i huset. Olle Östermans mormor och morfar, Hilda och Karl Gustav Söderman, hade låtit bygga det i slutet av 1800-talet. Maria hade ärvt huset eftersom hon var enda överlevande barnet i familjen. Hennes två syskon hade dött tidigt, och fadern Karl-Gustaf hade också gått bort. Modern Hilda, Olles mormor, bodde kvar i huset på övervåningen, och hjälpte Maria med den växande barnaskaran. Det blev två flickor och två pojkar i familjen, Olle ar yngst.

– Mormor kom från familjen Öhman på Oxhalsö, berättar Olle. Mormor och hennes två systrar Alma och Ingeborg med familjer lät alla tre bygga hus vid Hemsundets strand.

– Gransäter, som alltså var Hildas hus, ligger vid den delen av sjön som vi kallar "Baksundet", fortsätter Olle, och visar den fina utsikten över vattnet från Gransäters veranda. Almas hus finns kvar inne i Oxhalsö by, vid "Framsundet", och Ingeborgs närmare Norrsund. Så systrarna bodde faktiskt "på rad".

Till Gransäter hörde 30 hektar skogs- och jordbruksmarker.

– En av åkrarna var faktiskt där Blidö IF:s fotbollsplan ligger i dag, säger Birgitta Österman.

På tomten finns, förutom huvudbyggnaden, två små hus som har rymt en bagarstuga och en tvättstuga. Dessutom har där funnits en ladugård, men den är borta sedan länge.

– Jag minns att den stod kvar när jag var barn, säger Olle Österman, men då hade vi inga kor kvar, bara höns.

Olle och hans syskon växte upp på Blidö. Olle gick sex år i skola för den legendariske magistern Walter Ahlfeldt, som också skrev boken Blidö socken – en hembygdsbeskrivning.

– Han var en mycket bra lärare, minns Olle Österman, och jag har honom att tacka för att det gick bra för mig i skolan och för att jag ville fortsätta att studera.

Olle flyttade som tolvåring till sin syster Barbro i Norrtälje och fortsatte i realskolan där. Sedan blev det gymnasium och tandläkarhögskola i Stockholm. Olle träffade sin Birgitta, som var flygvärdinna, sedan gymnasieadjunkt. De gifte sig och bodde många år i Sandviken, därefter i Stockholm. Blidö besökte de alltmer sällan. Olles syster Britta var den som bodde mest på Gransäter efter föräldrarnas död. De två äldsta syskonen var då avlidna, så Olle och Britta hade ärvt huset. Men paret Österman hade ett hus i Rättvik som de ärvt av Birgittas föräldrar, där de mest vistades på somrarna.

– Efter några år behövde Britta mer hjälp med huset, och vi vände åter till Blidö. År 2001 löste jag ut henne och Gransäter övergick i min ägo.

När makarna Österman började renovera huset fann de mängder av handlingar, foton, familjeannonser, gamla böcker och annat. Framförallt Birgitta har ägnat många timmar åt att sortera allt.

– Här finns så mycket sparad, berättar hon. Ibland känner jag mig verkligen som jag lever i en förgången tid när jag sitter med de gamla breven och urklippen. Men det är otroligt intressant!

– Ett exempel är alla brev som Karl-Gustav och Hilda utväxlade när de var fästfolk, de finns sparade. Han var mycket gudfruktig och har så många bibelcitater i sina brev att Hilda ibland frågar om han inte har något annat att berätta!

På väggarna hänger foton av sjökaptenerna pappa Titus, morfar Karl-Gustav och farfar J. R.. I Walter Ahlfeldts bok Blidö socken finns också farfar med på en bild från 1899 tillsammans med besättningen på barken Hilma-Margareta. Kapten Österman bär kubb, ett dåtida tecken på kaptenens värdighet.

Farfar Johan Östermans "kaptenskubb".

Olle och Birgitta Österman har många gamla föremål och dokument att gå igenom.

Med även möblerna minner om forna tider. På övervåningen står en brudkista som tillhört Olle Östermans mormorsmor. Hennes namn är målat på lockets insida: "Dygderika jungfrun Augusta Strömberg". Hon var gift med rotebonden Johan Erik Öhman, som för övrigt var en av de rotebönder som bistod med uppehållet för båtsmannen August Sjöblom Skog och hans stora familj i Båtsmanstorpet i Oxhalsö by. Släkterna runt Gransäter har verkligen varit med och präglat Blidös historia!

Dygderika jungfru Augustas brudkista från 1838.

Hur gick det då med Olles farfars och morfars rederi? Ja, hela historien vet vi inte, men en sorglig historia från 1932 finns dokumenterad på Gransäter. Då skrevs ett besiktningsprotokoll över en strandad skonert – kanske någon som ägdes av partrederiet? Båten hade gått på grund, och var så skadad att det inte ansågs lönt att bärga den. Bärningen skulle för övrigt kostat 5 000 kronor, medan båten bara ansågs vara värd 475 kronor. En tråkig historia i familjerna Östermans och Södermans i övrigt framgångsrika liv.

Nästa släktled, Birgittas och Olles son, dotter och barnbarn kommer en gång att ta över, och förhoppningsvis fortsätta att förvalta huset och minnena.

TEXT: INGRID JACOBSSON

FOTO: GÖTE LAGERKVIST

Solövägen – över land och vatten

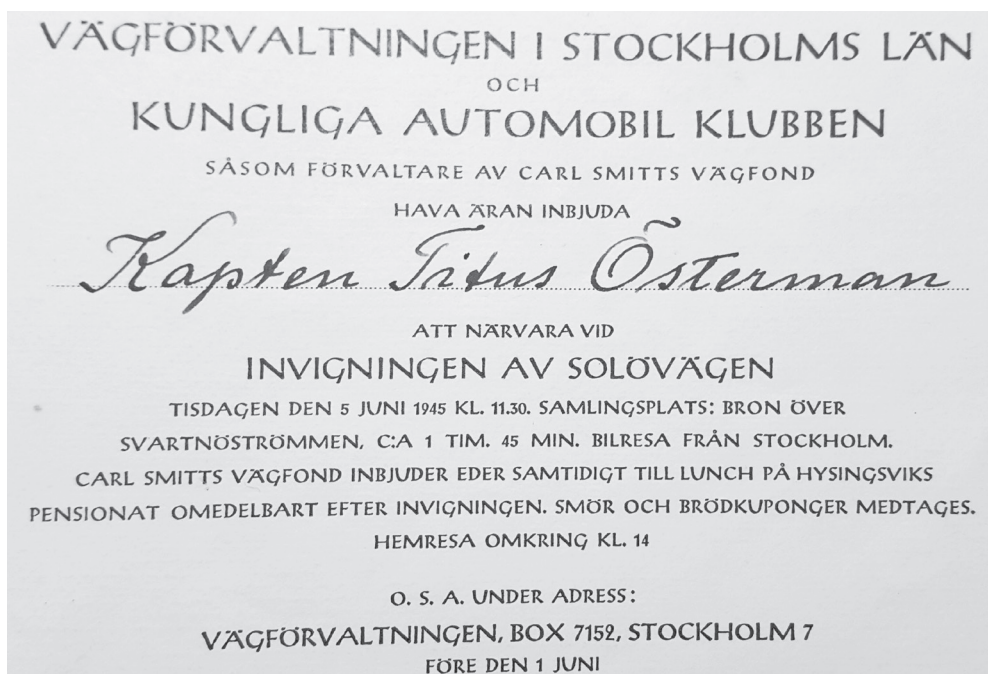
I dag kör motorfordon och en och annan cyklist utan problem hela vägen från fastlandet ut till södra spetsen på Blidö. Ett stort antal öar passeras mellan Penningby och Blidö - Solö, Storö, Idö, Humlö, Svartnö, Furusund och Yxlan. Vägen är en självklarhet för fast- och fritidsboende i dag. Men när Solövägen invigdes 1945 var det en stor händelse.

Kommunikationerna i Skärgården har alltid varit en utmaning. Båtar har givetvis alltid varit viktiga, och när ångbåtstrafiken kom i större skala i slutet av 1800-talet underlättades förbindelserna mellan öar och fastland. Men utvecklingen gick obönhörligt vidare och ångbåtarna hängde inte med. Svenska Skärgårdsförbundets kommunikationskommitté konstaterade 1944 "att de nuvarande kommunikationerna icke äro i alla hänseenden tillräckliga och tidsenliga". Om ingenting gjordes skulle "skärgårdens redan pågående avfolkning löpa fara att taga oroväckande dimensioner".

Det gällde därför att ordna nya trafikleder som "böra innefatta bilvägar till så långt framskjutna platser på fastlandet som möjligt". Dessutom behövdes farkoster som kunde ta ombord motordrivna fordon och överföra dem till öarna, i vårt område från Eknö till Furusund och vidare till Yxlan och Blidö. Skärgårdsförbundet hade därför låtit ta fram ritningar på en sådan isgående farkost i armerad betong, så kallad båt färja. Den behövde inte några nya dyra färjelägen utan existerande ångbåtsbryggor kunde anlöpas. Genom ett sinnrikt system skulle färjorna lägga till vid bryggor av olika höjd och vid olika vattenstånd för att bilar och bussar smidigt skulle kunna köra av och på. Kapaciteten var dock högst 7 bilar åt gången. Det behöver kanske inte tilläggas att någon sådan farkost aldrig kom att byggas!

Sedan gammalt fanns vägförbindelse till Hysingsvik, men många ville ha en fortsättning av vägen. Redan 1938 hade Skärgårdsutredningen föreslagit att öarna mellan Hysingsvik och Eknö bryggas skulle knytas ihop med ett antal färjor. Men de som beslutade om vägens utformning ansåg att i bilarnas tidevarv måste färjorna ersättas av broar, även om kostnaden blev avsevärt högre. 1938 började projekteringen. Kostnaden beräknades till 650 000 kronor. Finansieringen skulle till 80 procent ske med pengar som direktören Carl Smitt testamenterat till byggande av vägar i Stockholms skärgård. Men som vanligt visade sig även detta projekt vara svårare än beräknat, kostnaden slutade på 850 000 kronor. Fördyringen fick staten stå för.

Vägen byggdes, enligt en skrift som togs fram till invigningen, "som en enkelfilig väg, terrasserad vägbredd 3,9 m, färdig bredd 3,5 m." Även broarna var 3,5 meter breda. "Vid

behov kan automatisk trafikreglering ordnas på den stora bron över Svartnöströmmen", vilket också skedde så småningom. Det konstaterades vidare att "God plats finnes för möte mellan lastbil eller mindre buss och cyklist." För möte mellan motorfordon fanns talrika mötesplatser.

Solövägen invigdes den 5 juni 1945 med samlingsplats vid bron över Svartnöströmmen. Denna bro var alltså inte den som ligger där i dag, utan en mindre enkelfilig variant. (Dagens bro är av senare datum.) Efter invigningen bjöds det på lunch på Hysingsviks pensionat. Deltagarna ombads ta med smör- och brödkuponger. Det rådde fortfarande ransonering, kriget hade avslutats bara en månad tidigare.

Så småningom, 1953, blev det en vägbank mellan Eknö och Furusund. 1954 och -56 upprättades färjeförbindelse med Yxlan respektive Blidö. Invigningen av färjeförbindelsen med Blidö skedde den 12 januari 1956. Kommunfullmäktiges ordförande, Titus Österman, höll tal och tackade bland andra statsrådet Nilsson och landshövding Danielsson för deras välvilliga insatser. Han framhöll att "Föga anade vi för ett par tiotal år sedan att vi år 1956 skulle kunna åka buss och bil härifrån öarna, men nu är detta ett faktum". De förbättrade förbindelserna underlättade också den centralisering av skolan som genomfördes. Redan på 1940-talet hade man börjat tala om nedläggning av skolor på grund av sjunkande elevantal och bristfälliga skollokaler. Bussarna och färjorna gjorde det enklare för barnen på Yxlan och Blidö som från och med januari 1956 fick gå i Köpmanholms nya skola, som invigdes då.

LARS JACOBSSON

Blidö sockens hembygdsförening – del av en riksomfattande rörelse

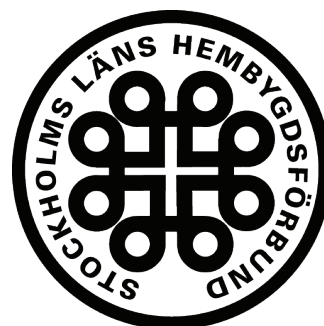
Hembygdsrörelsen firade hundraårsjubileum 2016. Den växte fram som en protest mot industrialismen, många trodde att den folkliga kulturen var hotad. Så var det tack och lov inte, men rörelsen har spelat – och spelar – en stor roll för att bevara kulturarvet och samtidigt utveckla hembygden.

Samfundet för Hembygdsvård bildades alltså 1916. Senare bytte man namn, först till Riksförbundet för Hembygdsvård och så till Sveriges Hembygdsförbund. Hundraårsjubileet firades under hela året, och kulminerade med pompa och ståt under helgen 27-28 augusti på Skansen. Då ställde hembygdsföreningar från 23 länsförbund upp och visade lokala specialiteter; bygdespel, sång och musik, landskapsdräkter, slagning med lie, barksågning, linberedning med mera. 16 000 personer gästade Skansen under helgen, en av de mer prominenta besökarna var kulturminister Alice Bah Kuhnke. På lördagskvällen var det stor fest för medlemmar i hembygdsrörelsen på Galejan i närvaro av bland andra prins Carl-Philip och prinsessan Sofia.

Stockholms läns hembygdsförbund, nivån under riksförbundet, har 122 medlemsföreningar. Cirka 15 av dessa finns i Norrtäljeområdet. Länsförbundet har flera olika arbetsgrupper, medlemmar från Blidö sockens hembygdsförening (BSHF) deltar i arbetet i Kulturväxtgruppen, Barn- och ungdomsgruppen och Skärgårdsgruppen. Ledamöter från styrelsen brukar också delta på länsförbundets årsmöte, och den så kallade "Budkavledagen" som arrangeras av en förening i länet varje år.

Många hembygdsföreningar har egna hus, vi i BSHF får ju disponera Båtsmanstorpet, som formellt tillhör Oxhalsö byalag. Torpet har renoverats efter alla konstens regler enligt gamla metoder, och byggnadsvård har länge varit en viktig verksamhet för hembygdsrörelsen, liksom föremålsinsamling. BSHF har ett stort antal föremål, som vi i dagsläget inte kan visa, men vi hoppas kunna bygga en servicebyggnad vid torpet, där vi kan ordna utställningar. Utställningar kommer också att visas i fähuset, som ligger tvärs över Bromskärsvägen bakom torpet.

Forskning i den lokala historien är också en viktig del av hembygdsrörelsen. Både att kartlägga olika släkters historia, liksom det lokala näringslivets historia, affärer, skolor med mera. Men man ska inte fastna bara i det gamla. Att koppla ihop dåtid med nutid och framtid är mottot för verksamheten i dag. I stadgarna för BSHF uttrycks detta så här:

"Föreningens ändamål är att värna om och vårda hembygdens miljö och dess kulturarv och föra det vidare till kommande generationer."

Föreningen skall också vara aktiv i aktuella frågor som rör utveckling av bygden för kommande generationer."

INGRID JACOBSSON

Sveriges Hembygdsförbund i siffror

I Sverige finns 2050 hembygdsföreningar med sammanlagt 450 000 medlemmar.

Föreningarna är organiserade i 26 regionala hembygdsförbund, Blidö sockens hbf tillhör Stockholms läns hembygdsförbund.

Varje år arrangerar de lokala hembygdsföreningarna mellan 25 000 – 30 000 evenemang som är öppna för allmänheten. Sammanlagt har dessa runt 4,5 miljoner besökare.

Många aktiva medlemmar, styrelseledamöter, kafévårdar, utställningsansvariga, webbredaktörer och andra lägger ner ett stort antal ideellt arbetade timmar på sitt engagemang. År 2015 uppskattade hembygdsrörelsen att de aktiva lade ner 3,6 miljoner timmar.

Blidö sockens hembygdsförening

Styrelsens verksamhetsberättelse för 2016

Föreningens Årsskrift 2016 var den första arbetsuppgiften för verksamhetsåret. Årets tema var missionshus och andra sakrala byggnader. Men även Blidö Bios historia och Guje Engströms arbete med att inreda Båtsmanstorpet uppmärksammades. Ingrid Jacobsson var redaktör för Årsskriften och hade hjälp av ett antal skribenter och uppgiftslämnare.

Årsmötet ägde rum i Yxlö Bygdgård den 19 mars med knappt 50 deltagande medlemmar. Verksamhetsberättelsen presenterades och ett antal stadgeändringar, som fokuserade på att föreningen skall vara mer aktiv när det gäller att knyta ihop dåtid, nutid och framtid, beslutades en andra gång och är därmed gällande.

Ordföranden Anders Sundberg hade av sagt sig omval och som ny ordförande valdes Göte Lagerkvist. Anders valdes in som ny styrelsemedlem efter Rolf Nilsson som av sagt sig omval. Anders blev dessutom utnämnd till Hedersordförande i föreningen. Birgitta Angeberg-Edlund och Lars Jacobsson omvaldes för två år. Per Ottosson valdes till revisor med Jan Orsvärn som suppleant. Till valberedning utsågs Kjell Hellberg (sammankallande),

Susanne Lippert Enquist och Thomas Alfredsson.

Efter den formella stämman blev det underhållning i Evert Taubes anda. Göran Gynne, ordförande i Taubesällskapet, berättade om Evert Taubes tid i Argentina i början av förra seklet. Han framförde också några sånger ackompanjerad av dragspelaren Rolf Bergström som också framförde ett tangopotpurri.

Föreningen deltog i utställningen "Från sjöfart till luktsudd" på Norrtälje museum. Utställningen pågick från mars till och med augusti med 18 deltagande hembygdsföreningar, 3 varje månad. Blidö sockens hembygdsförening deltog i juni med en utställning som fokuserade på Båtsmanstorpet, den siste båtsmannen August Sjöblom Skog med hustru Josefina och åtta barn samt aktuella aktiviteter i form av publikationer mm. Föreningen hade inbjudit Helmis vänner att delta i utställningen och en modell av Helmi, skärgårdens sista sandkil, tronade därför överst på montern.

Som vanligt var föreningen med och arrangerade Nationaldagsfirandet den 6 juni. I strålände solsken och till varma vindar uppträdde danslaget Aurora vid Båtsmanstorpet.

Danslaget Aurora gladdade besökarna på Nationaldagsfirandet med en uppvisning både av äldre och modernare danser.

Spelmannen Harald Pettersson trakterade ett antal instrument, med vevliran i spetsen, sjöng, berättade historier och ledde allsång med Roslagens egen nationalsång: Calle Schewens vals. Båda programpunkterna uppskattades livligt av det 60-tal personer som lyssnade, drack kaffe och umgicks.

Sommarens program inleddes med Blidös egen antikrunda. Som vanligt var det antikexperten Lars Gundberg med kollegan Christian Törnros, som berättade om, och värderade, föremål från de 85 personer som letat fram dyrgripar ur gömmorna. Väderprognosen hade sagt regn, men tack och lov sken solen under hela antikrundan.

Lars Gundberg, sittande t h, var en av experterna som värderade föremål på Blidös egen Antikrunda.

Följande lördag informerade Bertil Karlsson om biodling och Birgitta Angeberg-Edlund berättade om läkeörter och kryddväxter. Dessutom var det vernissage för Guje Engströms utställning "Pigan Elin - breven berättar". Många trängdes i torpet för att höra Elins sondotter Margareta Blåder berätta om Elins öden.

Den tredje lördagsaktiviteten var besöket från föreningen Carolinen i Norrtälje. 1700-talets militära utrustning och beklädnad visades upp, musköter avfyrares, våfflor gräddades och det fanns både nya och gamla spel och lekar för äldre och yngre.

Släkt- och hembygdsforskaren Birger Ahlrén skulle ha fyllt 100 år den 20 juli. Han har efterlämnat ett omfattande arkiv. Arkivet ägs av Yxlö byalag och har på hembygdsföreningens initiativ gått igenom och strukturerats av Palle Lindkvist. Några av Ahlréns skrifter har av föreningen tryckts upp i två separata

Palle Lindkvist berättar på mötet i Yxlö bygdegård om hembygdsforskaren Birger Ahlrén.

häften som blivit slutsålda och tryckts i en ny upplaga. Ahlréns arkiv är nu deponerat i Norrtälje stadsarkiv. För att uppmärksamma Ahlréns omfattande arbete arrangerade hembygdsföreningen ett möte den 20 juli på Yxlö bygdegård där Palle Lindkvist berättade om Birgers insatser för ett 50-tal intresserade åhörare som också bidrog med minnen om Birger.

Lördagen den 23 juli var det dags att demonstrera hur man tovar och spinner ull. Ett 40-tal personer kom till Båtsmanstorpet under dagen och några engagerade sig rejält i tovningens konst och kunde tillverka grytlappar och annat. Solen sken och Bertil Karlssons får bräkte.

Guje Engström demonstrerar konsten att spinna för en intresserad liten besökare i Båtsmanstorpet.

Båt- och byggnadsvård i Roslagen är ett nätverk som arbetar aktivt med att renovera och underhålla gamla byggnader och båtar. Aina Öberg och Gösta Ulvfot från företaget kom till Båtsmanstorpet den 30 juli för att

bland annat demonstrera hur man renoverar fönster och för att sälja produkter. Vädret var synnerligen varmt och soligt och det var kanske därför som uppslutningen blev mindre än beräknat. Hembygdsföreningen visade upp sin roddsump Beda och Lars Soldéus berättade om sumpskeppare.

broschyrer och webbplatser, egna affischtavlor samt en upprykning av föreningens hemsida, www.hembygd.se/blido och skapandet av en egen Facebook-sida.

Stockholms Hembygdsförbunds Budkavle gick i år av stapeln i Riala den 3 september.

Traktordagen var ett nytt evenemang för 2016, som samlade många intresserade. Järfälla Spelmän gästade oss också och spelade, vilket till och med inspirerade några besökare till en svängom i gröngräset!

Hembygdsföreningens sommaraktiviteter vid Båtsmanstorpet avslutades den 6 augusti med en utställning av veterantraktorer utrustade med olika äldre traktorredskap. Järfälla Spelmän underhöll i det, som vanligt vid lördagsaktiviteterna denna sommar, vackra vädret och Peter Langhorst visade och sålde unika modeller av främst traktorer. Förutom kaffe med bröd kunde den hungrige köpa grillkorv med bröd.

En bygdevandring arrangerades av Hembygdsföreningen lördagen den 13 augusti i Stämmarsund. Anders Sundberg guidade med hjälp av deltagarna som uppgick till ca 75 personer. Både forna dagars Stämmarsund och dagens situation kommenterades.

Uppslutningen vid sommarens aktiviteter har varit god. En bidragande orsak har varit en intensifierad marknadsföring i olika tidningar,

Åtta medlemmar i vår förening deltog i det omfattande programmet som bland annat innehöll besök och guidning i Riala kyrka med vackra väggmålningar, en visning av en äldre bondesåg samt rundvandring i Wira bruk. Dagen avslutades med kaffe i föreningens hembygdsgård Snåret.

Höstmötet i Sockenstugan den 5 november bjöd på ett varierat program. Den nya duon "Ost om väst" med August Jansson och Mia Gunberg-Ådin underhöll de drygt 40 medlemmarna med sång och spel på sex olika instrument. Margareta Kjellin berättade om Falu Rödfärg, dess historia och tillverkning. Dessutom kunde Göte berätta att föreningen erhållit en donation från Bengt och Anders Nerman på inte mindre än 150.000 kronor.

Julmarknaden i Almvik ägde som vanligt rum den första lördagen i december, i år den 3

december. Föreningens representanter sålde 2017 års almanacka med stor framgång, fler än 100 stycken. Temat den här gången var bryggor och båtar. Även kartor, Årsskrifter och det pinfärska senaste numret av Öskaret fanns till försäljning. Samtidigt var Båtsmanstorpets öppet med en mycket uppskattad servering av glögg och pepparkakor för 70-talet besökare.

Den 4 december hade styrelsen, förstärkt med ett par aktiva medlemmar, en Planeringsdag i Pensionat Granparken. Förutsättningarna för ett aktivt arbete med bygdens historia, nutid och framtid gick igenom och beslut fattades om prioriterade aktiviteter under det kommande året, se nedan!

Under året har föreningen fortsatt att undersöka förutsättningarna för att uppföra en servicebyggnad i anslutning till Båtsmanstorpets. Byggnaden skulle kunna innehålla utrymme för utställningar, möten, kaffeservering etc. Vidare har insatser gjorts för att ordna föreningens arkiv. Olika dokument har systematiserats och föremål inventerats och dokumenterats.

En strävan är att få kontakt med skola och förskola. Barn från förskolan vid Bromskärsvägen har både satt och skördat potatis i Båtsmanstorpets trädgårdsland.

Ett antal intervjuer med boende i Blidö socken har genomförts. Syftet är att så småningom kunna sammanställa material från olika intervjuer på ett sammanhängande sätt.

Medlemmar från föreningens styrelse har deltagit i flera av länsförbundets arbetsgrupper; Kulturväxtgruppen, Barn- och Ungdomsgruppen samt Skärgårdsgruppen.

Båtsmanstorpets inredning har under året utvecklats vidare efter förra årets rejäla ansiktslyftning. Guje Engström har letat reda på ytterligare tidstypiska möbler och föremål samt presenterat en ny utställning: Pigan Elin - breven berättar. Båtsmanstorpets har

varit öppet under lördagsaktiviteterna och Guje Engström och Lars Jacobsson har funnits på plats för att berätta om huset, den siste båtsmannen August Sjöblom Skog och hans familj, husmodersföreningen på Blidö med mera.

Styrelsen har under året haft 10 protokollförda sammanträden. Antalet betalande medlemmar vid årsskiftet 2016/17 var 173 stycken. Eftersom det är ett lägre antal än tidigare år har en rekryteringsbroschyr delats ut till alla fastboende i november. Föreningens ekonomi är god, se särskild resultat- och balansräkning som redovisas på årsmötet.

Styrelsen för Blidö sockens hembygdsförening antog denna verksamhetsberättelse i januari 2017.

Vi ses väl vid torpet i sommar också? Första evenemanget blir nationaldagfirandet 6 juni. Välkommen!

Foton: Bengt Eller sid 18, Ingrid Jacobsson sid 19 - 21

Planer 2017

Verksamheten under 2017 kommer att fokusera på ett antal områden. De är:

- Uppförande av en servicebyggnad i anslutning till Båtsmanstorpet.
- Kontakt med andra föreningar i bygden för att utöka samarbetet.
- Fortsatt utveckling av sommarprogrammet vid Båtsmanstorpet.
- Rekrytering av fler fast- och fritidsboende, inklusive nya kontakter med skola och förskola.
- Planering av en utställningslokal på fähusets loge .
- Prioritering av frågeställningar och aktiviteter som knyter ihop dåtid, nutid och framtid.
- Arkivering av dokument, bilder och föremål på ett systematiskt sätt.

Arbetsgrupper och ansvariga:

Programverksamhet: Ewa Broberg.

Båtsmanstorpet: Jan Engström byggnader, Birgitta Angeberg-Edlund trädgård och Guje Engström interiör.

Kartgruppen: Göte Lagerkvist.

Arkivering: Dokument (bl a Bygdeband): Göte Lagerkvist och Birgitta Angeberg-Edlund.

Föremål: Jan Engström.

Intervjuer: Göte Lagerkvist.

Allmogekläder: Ewa Broberg.

Bygdevandringar: Anders Sundberg.

Marknadsföring: Lars Jacobsson.

Rekrytering: Lars Jacobsson.

Kalendarium 2017, preliminärt:

För definitiva datum, se föreningens webbplats: www.hembygd.se/blido.

Information finns också på Facebook, sök efter Blidö sockens hembygdsförening.

Årsmöte lördag 18 mars kl 13.00 i Yxlö Bygdegård, Yxlan.

Nationaldagsfirande måndag 6 juni i samarbete med övriga föreningar.

En bygdevandring planeras. Dag ej bestämd.

Arrangemang i anslutning till folkskolans 175-årsjubileum. Dag och plats meddelas senare.

Sommarprogram vid Båtsmanstorpet med start lördag 1 juli till och med 5 augusti.

Höstmöte lördag 4 november. Lokal och program annonseras senare.

BLIDÖ SOCKENS HEMBYGDSFÖRENING

Styrelse och övriga förtroendevalda från årsmötet 2016 till årsmötet 2017:

Göte Lagerkvist, ordf		Mobil: 070 – 540 04 33
Lars Jacobsson, vice ordf.		Mobil: 070 – 377 54 11
Margareta Sandahl, sekr.		Mobil: 070 – 826 68 72
Jan Engström, kassör		Mobil: 070 – 594 24 46
Ewa Broberg, ledamot	Tel: 0176 – 820 22	Mobil: 070 – 738 20 28
Birgitta Angeberg-Edlund, ledamot	Tel: 0176 – 412 91	
Anders Sundberg ledam., hedersordf.	Tel: 0176 – 826 41	Mobil: 070 – 340 17 95

Gösta Roxell, 0176-821 18, Åke Roxell, 070 – 216 30 98, repr Oxhalsö byalag

Hans Lindstedt, suppleant Oxhalsö byalag Mob: 070 – 375 34 21

Webb- och Facebookansvarig:

Ingrid Jacobsson Mobil: 070 – 572 35 24

Revisor:

Per Ottoson Tel: 0176 – 820 27

Revisorsuppleant:

Jan Orsvärn Tel: 0176 – 810 98

Valberedning:

Kjell Hellberg Mobil: 070 – 798 12 26

Susanne Lippert Enquist Mobil: 070 – 819 95 56

Tomas Alfredsson Mobil: 073 – 344 22 14

